

Тема 2.4. Реалізація системи безперервної освіти «навчання впродовж життя» і її особливості.

Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної освіти є освіта протягом життя. Система генерації й передачі знань за останні десятиліття кардинально змінилася, а їх обсяг багаторазово зріс. Нині щорічно, в середньому) оновлюється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. Такий стан справ вимагає розвитку системи освіти протягом життя, де базова освіта періодично має доповнюватися програмами додаткової освіти і організується не як кінцева, завершена, а лише як основа, фундамент, що доповнюється іншими програмами.

Європейська Комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя (*Lifelong Learning Programme*).

Ця Програма прийшла на зміну програмам професійного та дистанційного навчання, які існували до 2006 р. Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один з основних компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти; воно також є критичним фактором у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності.

Стан розвитку освіти протягом життя постійно перебуває в центрі уваги різноманітних європейських інститутів.

Відсоток людей віком від 25 до 64 років, задіяних у різноманітних формах навчання протягом життя складає 9,7 % у межах ЄС. Велику увагу навчанню своїх працівників у країнах ЄС приділяють підприємства.

Відсоток усіх підприємств, які забезпечили навчання своїм працівникам, складає від 21 % у Греції до 90 % у Великобританії і складає 60 % у середньому по ЄС.

Позитивна динаміка спостерігається в більшості країн, що останніми роками приєдналися до Євросоюзу.

Дидактика вищої школи, викладач: к. соц. н. Євдокимова В. В.

Початкове професійне навчання в межах підприємств найбільш розвинене у Німеччині, Великобританії, Австрії, Данії, Нідерландах, Італії та Франції - близько 50 % робітників.

Показовою є також кореляція між рівнем попередньої освіти та ступенем залучення до навчання дорослого населення віком від 25 до 64 років, що свідчить про більші можливості та більшу схильність до продовження навчання людей із вищим рівнем попередньої освіти.

За цілями, які ставляться й реалізуються в системі неперервної освіти, її умовно можна поділити на три складові:

Перша складова системи неперервної освіти - додаткова професійна освіта - сприяє формуванню професійної основи кадрового потенціалу сучасної високотехнологічної економіки. Споживачами послуг даної частини системи неперервної освіти є соціально адаптована частина населення, яка отримує освіту послідовно на всіх її рівнях.

Друга складова системи освіти протягом життя забезпечує різноманітним групам населення можливість адаптуватися до мінливих умов життя. Ця підсистема передбачає освіту, спрямовану на адаптацію та реабілітацію соціальних і професійних груп, не здатних самостійно пристосуватися до швидкозмінного соціального середовища. Крім того, до цієї підсистеми залучаються громадяни, які не мають у силу різних причин доступу до формальної системи професійної освіти, що створює для них загрозу десоціалізації.

Третя складова системи освіти дорослих забезпечує задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб громадян, наприклад мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок, спеціальних умінь тощо.

У цих умовах необхідний новий погляд на роль і значення неперервної освіти, яка відповідає сучасним освітнім потребам. Неформальна освіта, хоча й може плануватися "згори", але реально виникає й здійснюється тільки як відповідь на конкретний освітній запит "знизу". При цьому активність учнів

Дидактика вищої школи, викладач: к. соц. н. Євдокимова В. В.
підтримується "зсередини" за рахунок реалізації їхніх актуальних інтересів і потреб.

Навчання протягом життя необхідно визначити як повноправне освітнє поле з відповідною увагою до контролю й перевірки якості та забезпеченням визнання різноманітних форм освіти.

Основними складовими системи освіти протягом життя є:

1. Визначення моделей для оцінки й визнання попереднього навчання.
2. Зв'язок національних моделей для визнання попереднього навчання з європейською структурою кваліфікацій, збільшення порівнянності й прозорості.
3. Створення критеріїв і механізмів визнання й утвердження неформальних видів освіти.
4. Визначення основних навичок і ключових компетенцій. Скорочення істотних розходжень з країнами ЄС у цій сфері.
5. Підготовка персоналу для системи навчання протягом життя за наступними напрямками діяльності:

- викладання;
- управління;
- науково-аналітичне забезпечення;
- використання новітніх технологій;
- планування навчальних програм;
- підтримка (технічна, адміністративна, організаційна).

Навчання протягом життя виходить на основні позиції у світових освітніх процесах - це диктується базовими тенденціями сучасного розвитку людства.

Упровадження елементів відкритої освіти

Одним із перспективних шляхів вирішення відповідального завдання оновлення вітчизняної освітньої системи є впровадження елементів відкритої освіти, яка має значний потенціал для забезпечення адекватного розвитку вітчизняної освітньо-наукової системи в контексті глобальних соціально-економічних тенденцій.

Дидактика вищої школи, викладач: к. соц. н. Євдокимова В. В.

Поняття "відкрита освіта" охоплює різні види освітньої діяльності, у яких знання, ідеї і значущі складові методики та організації освітнього процесу вільно поширюються і використовуються за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Варто наголосити, що відкрита освіта, незважаючи на тісний зв'язок з інформаційно-комунікаційними технологіями, не обмежується самою лише інформатизацією освіти.

Активізація впровадження відкритої освіти з початку 2000-х років у багатьох країнах є однією з визначальних тенденцій розвитку системи вищої освіти та освіти дорослих.

Про це свідчать як об'єктивні зміни у навчальних закладах і навчальному процесі, так і дедалі більша увага до відкритої освіти з боку урядів і міжнародних установ, освітніх і наукових інституцій, благодійних фондів, громадських організацій, міжурядових і міждержавних інституцій, включно з Європейським Союзом та Організацією Об'єднаних Націй.

Масштабні ініціативи з упровадження елементів відкритої освіти сьогодні втілюються у десятках країн, серед яких як лідери сучасної освіти, такі, як США і Великобританія, так і держави, що прагнуть максимально швидко подолати відставання в освітній і науковій сферах - зокрема, В'єтнам і ін..

З огляду на те, що сьогодні в Україні в цілому досягнуто прийнятний рівень доступності освіти, найбільш актуальними для України є елементи відкритої освіти, пов'язані з ефективним використанням інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі та освітньому менеджменті.

Особливо значним є позитивний потенціал упровадження відкритої освіти у вищій школі та освіті дорослих, хоча суттєвий позитивний потенціал є і для середньої школи. У середній освіті підходи та інструменти відкритої освіти у першу чергу здатні дієво сприяти у поліпшенні становища із забезпеченням сучасними навчальними матеріалами та в налагодженні нових ефективних механізмів обміну досвідом між педагогами.

Щодо освіти дорослих (освіта протягом життя), то реалізація потенціалу відкритої освіти може стати запорукою розбудови в Україні нової сучасної

Дидактика вищої школи, викладач: к. соц. н. Євдокимова В. В.

індустрії, здатної відіграти велику роль у поліпшенні соціального клімату і якості трудових ресурсів та у створенні значної кількості нових робочих місць.

З урахуванням особливостей поточного етапу соціально-економічного розвитку України та освітньої системи **найбільш перспективними для нашої країни є такі напрями впровадження елементів відкритої освіти:**

- технології відкритої освіти, а саме технології електронної публікації можуть допомогти у подоланні браку якісних навчальних матеріалів, від якого потерпає багато середніх і вищих навчальних закладів. Це - різноманітні підручники і посібники, методичні матеріали для учнів і вчителів, студентів і викладачів у цифрових форматах. Такі цифрові формати, електронні публікації дають змогу зробити навчально-методичні матеріали набагато дешевшими та доступнішими, а роботу з ними зручнішою;

- технології електронної публікації, обміну цифровим контентом і колективної роботи з ним дають змогу значно поліпшити якість викладання завдяки забезпеченню ефективного обміну досвідом і різноманітними освітніми матеріалами між викладачами;

- новітні засоби обміну навчальним контентом та інструменти колективної роботи з мультимедійним змістом можуть ефективно використовуватися у дистанційній освіті та освіті протягом життя. Телекомунікаційні технології, що дають можливість не тільки розповісти, а й показати, змодельовати конкретну ситуацію, здатні принести значні позитивні результати вже у короткотерміновій перспективі;

- використання сучасних інструментів моніторингу навчальних досягнень та освітньої діяльності у поєднанні з технологіями обміну освітнім контентом здатні забезпечити істотно вищий рівень прозорості системи освіти: що і як викладається та вивчається, які матеріали й методики використовуються, якою є якість роботи вчителів і викладачів.

Тобто, система освіти, завдяки цим елементам відкритої освіти, може стати з одного боку, прозорішою для суспільства і, з іншого боку, може слугувати показником якості викладання.